

МОНОГРАФІЧНІ ВИДАННЯ І ЗБІРКИ, ПРИСВЯЧЕНІ ТЕРІОФАУНІ УКРАЇНИ

Ігор ЗАГОРОДНЮК

ZAGORODNIUK I. Monographs and miscellanies devoted to the mammal fauna of Ukraine. — There are 61 separate issues deal with mammals of Ukraine, that were published during 222 years of research history, in 1780 to 2001. Data analysed in 4 periods: 1780–1899 (120 years, 6 issues), 1900–1949 (50 years, 10 issues), 1950–1979 (30 years, 25 issues), and 1980–2001 (22 years, 20 issues). Tempo of investigations and publications are decrease during all the time, and average period of publication of new separate issues changes from 20.0 years in first period (1780–1899) to 1.1 year in the last period (1980–2001).

Key words: mammological research, history of investigations, mammals of Ukraine.

У представленій нижче добірці вміщено бібліографічні описи найголовніших теріологічних праць, присвячених фауні України, опублікованих як окремі видання. Ця добірка включає дуже різні типи видань: керівництва і визначники, монографії та випуски із серії «Фауна України», збірки теріологічних конференцій і Праці теріологічної школи. Загалом тут зібрано інформацію про 61 видання, бібліографія яких подається у хронологічному порядку.

Темпи підготовки теріологічних видань в різні періоди розвитку української теріології суттєво в середньому складають 3,6 роки між двома суміжними виданнями. Упродовж історії розвитку досліджень ці темпи зростали — від 20 років до 1900 року до 1,1–1,2 роки після 1950 р. (табл. 1). З урахування практики нових теріологічних видань (зокрема, після започаткування серії «Праці теріологічної школи») ці темпи стануть меншими від 1,0 року на видання.

Особливістю розвитку теріологічного знання, як свідчить аналіз наведеного нижче списку праць, є постійне звуження тематики видань від загально-зоологічних, в яких теріофауна була лише частиною описів, до суто теріологічних видань, помітно звужених, у свою чергу, як за систематикою чи географією, так і основною тематикою текстів.

Період 1750–1899

Gabimul' K. Критическое описание Таврической области по ее местонахождению и всем трем царствам природы. — Петербург, 1785. — 198 с.

Pallas P. S. Zoographia Rosso-Asiatica. — Petropoli: Acad. Sci., 1811. — Т. 1. — 568 р.

Zawadzki A. Fauna der galizisch bukowinischen Wirbethiere. — Stuttgart: Schmeizerbarts Verlag., 1840. — 195 S. [Теріологічна частина: Zawadzki A. Säugetiere. Mammalia. Sssace: P. 13–35].

Кесслер К. Ф. Животные млекопитающія // Труды Комиссии... для описанія губерній Киевскаго учебнаго округа — Киевской, Волынской, Подольской, Полтавской, Черниговской. — Киевъ, 1851. — 88 с. — (Естественная исторія губерній Киевскаго учебнаго округа. Том 1: Зоологія. Часть систематическая).

Чернай А. Фауна Харьковской губернии и прилежащих к ней мест составленная, преимущественно по наблюдениям сделанным во время ученой экспедиции, совершенной в 1848 и 1849 годах. — Харьков: Университетская типографія, 1853. — Вып. II. Фауна млекопитающих и птиц. — 44 с.

Кесслер К. Путешествие с зоологической целью к северному берегу Черного моря и в Крым в 1858 г. — Киев, 1860. — 248 с.

Таблиця 1. Обсяги і темпи видання теріологічних праць в Україні

Період розвитку	Кількість видань	Тривалість періоду	Періодичність виходу (років)
1780–1899	6	120	20,0
1900–1949	10	50	5,0
1950–1979	25	30	1,2
1980–2001	20	22	1,1
Загалом	61	222	3,6

Період 1900–1949

Мигулін А. А. Млекопитающие Харьковской губернии. — Харьков, 1917. — 74 с.

Аверин В. Г. Важнейшие вредители сельского хозяйства и меры борьбы с ними. — Харьков, 1919. — 142 с.

Шарлемань М. Звірі України. Короткий порадник до визначання, збирання і спостереження ссавців (Mammalia) України. — Київ: Всеукр. кооп. видавн. союз (Вукоопспілка), 1920. — 83 с.

Браунер А. А. Сельскохозяйственная зоология. — Киев: Гос. Изд-во Украины, 1923.

Храневич В. Ссавці Поділля. Огляд систематичний. — Вінниця: Віндерждрук ім. Леніна, 1925. — 31 с. — (Кабінет виучування Поділля. Вип. 4).

Барабаш-Никифоров І. І. Нариси фауни степової Наддніпрянщини (колишньої Катеринославщини). [Частина 1: Загальний огляд природи; частина 2: Фауна краю]. — Дніпропетровське: Держ. вид-во України, 1928. — 137 с.

Мигулін О. О. Визначник звірів України. — Харків: Держ. вид-во України, 1929. — 96 с.

Підоплічка І. Г. Шкідливі гризуни Правобережного Лісостепу та значення окремих груп в сільському господарстві. — Київ: Київська крайова с.-г. дослідна станція, 1930. — Вип. 63. — 81 с.

Шарлемань М. Матеріали до фауни звірів та птахів Чернігівської області. — Київ: Вид-во Укр. акад. наук, 1936. — 117 с.

Мигулін О. О. Звірі УРСР (матеріали до фауни). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1938. — 426 с.

Період 1950–1979

Гептнер В. Г. Морозова-Турова Л. Г., Цалкин В. И. Вредные и полезные звери районов полей защитных насаждений. — Москва: Изд-во МГУ, 1950. — 452 с.

Корнєв О. П. Визначник звірів УРСР. — Київ: Радянська школа, 1952. — 216 с.

Корнєв А. П. История промысла диких зверей на Украине. — Киев: Изд-во гос. ун-та, 1953. — 37 с.

Татаринов К. А. Звірі західних областей України (Матеріали до вивчення фауни Української РСР). — Київ: Вид-во Академії наук Української РСР, 1956. — 188 с.

Абелєнцев В. І., Підоплічка І. Г., Попов Б. М. Загальна характеристика ссавців. Комахоїдні, кажани. — Київ: Наукова думка, 1956. — 448 с. — (Фауна України. Том 1, вип. 1).

- Калабухов Н. И.* Спячка животных. — (Издание 3-е, дополненное). — Харьков: Изд-во Харьковск. ун-та, 1956. — 268 с.
- Клейнберг С. Е.* Млекопитающие Черного и Азовского морей. Опыт биолого-промыслового исследования. — Москва: Изд-во АН СССР, 1956. — 288 с.
- Барабаш-Никифоров И. И.* Звери юго-восточной части Черноземного центра. — Воронеж, 1957. — 370 с.
- Кириков С. В.* Изменения животного мира в природных зонах СССР, степная зона, лесостепь. — Москва: Изд-во АН СССР. — 1959. — 175 с.
- Сокур І. Т.* Ссавці фауни України та їх господарське значення. — Київ: Держучпедвид., 1960. — 211 с.
- Сокур І. Т.* Историчні зміни та використання фауни ссавців України. — Київ: Вид-во АН Української РСР, 1961. — 84 с.
- Громов И. М.* Ископаемые верхнечетвертичные грызуны предгорного Крыма. — Москва, 1961. — 190 с. — (Труды Комиссии по изучению четвертичного периода. Вып. 27).
- Вишиков Ф. Н.* Звери (дикие млекопитающие). — Симферополь: Крым, 1964. — 88 с.
- Корнєєв О. П.* Визначник звірів УРСР. Видання друге. — Київ: Радянська школа, 1965. — 236 с.
- Топачевский В. А.* Насекомоядные и грызуны ногайской позднплиоценовой фауны. — Київ: Наукова думка, 1965. — 164 с.
- Корнєєв О. П.* Борсук. — Київ: Урожай, 1967. — 80 с.
- Абеленцев В. І.* Куницеві. — Київ: Наукова думка, 1968. — 280 с. — (Фауна України. Том 1, вип. 2).
- Берестеников Д. С. Гизенко А. П., Самош В. М.* Ондатра. — Киев: Наукова думка, 1969. — 90 с.
- Топачевский В. А.* Слепышовые (Spalacidae). — Ленинград: Наука, 1969. — 248 с. — (Фауна СССР. Том 3. Млекопитающие. Вып. 3).
- Калабухов Н. И.* Периодические (сезонные и годичные) изменения в организме грызунов. Их причины и последствия. — Ленинград: Наука (Ленинградское отделение), 1969. — 250 с.
- Гавриленко Н. И.* Позвоночные животные и урбанизация их в условиях города Полтавы. — Харьков: Изд-во Харьковского ун-та, 1970. — 140 с.
- Топачевский В. А.* Грызуны таманского фаунистического комплекса Крыма. — Київ: Наукова думка, 1973. — 235 с.
- Татаринов К. А.* Фауна хребетних заходу України. — Львів: Вища школа, 1973. — 257 с.
- Туралин І. І.* Хутрово-промислові звірі та мисливські птахи Карпат. — Ужгород, 1975. — 176 с.
- Топачевский В. А., Скорик А. Ф.* Грызуны раннетаманской фауны Тилигульского разреза. — Київ: Наукова думка, 1977. — 250 с.

Період 1980–2001

Цей період відзначився формуванням Українського теріологічного товариства НАН України (з березня 1982 до вересня 1991 року — як відділення Всесоюзного теріологічного товариства АН СРСР) та започаткуванням його спеціальних видань, у тому числі в серії «Праці теріологічної школи», перший випуск яких («Європейська ніч кажанів '98 в Україні») надруковано 1998 року.

- Рековец Л. И.* Микротеріофауна деснянско-поднепровського позднього палеоліта. — Київ: Наукова думка, 1985. — 166 с.
- Топачевский В. А. (отв. ред.).* Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана: Сборник научных трудов / АН Украинской ССР. Институт зоологии. Украинское отделение Всесоюзного териологического общества. — Київ: Наукова думка, 1988. — 140 с.
- Топачевский В. А., Несин В. А.* Грызуны молдавского и хяпровского фаунистических комплексов котловинского разреза. — Київ: Наукова думка, 1989. — 134 с.

- Лозан М. Н., Белик Л. И., Самарский С. Л. Сони (Gliridae) юго-запада СССР. — Кишинев, 1990. — 144 с.
- Панов Г. М. Бобры. — Киев, 1990. — 172 с.
- Мельник К. П., Клыков В. И. Локомоторный аппарат млекопитающих / Отв. ред. М. Ф. Ковтун / АН Украины. Институт зоологии. — Київ: Наукова думка, 1991. — 208 с.
- Межжерин В. А., Емельянов И. Г., Михалевич О. А. Комплексные подходы в изучении популяций мелких млекопитающих. — Київ: Наукова думка, 1991. — 204 с.
- Мажуга П. М., Житников А. Я., Ницевич Т. П. Развитие скелета конечностей у наземных позвоночных / Отв. ред. М. Ф. Ковтун. АН Украины / Институт зоологии. — Київ: Наукова думка, 1993.
- Топачевский В. А. (отв. ред.). Млекопитающие Украины: Сборник научных трудов / АН Украины. Институт зоології. — Київ: Наукова думка, 1993. — 168 с.
- Рековец Л. И. Мелкие млекопитающие антропогена юга Восточной Европы. — Київ: Наукова думка, 1994. — 371 с.
- Бондаренко В. Д., Делеган І. В., Мазепа В. Г., Рудишин М. П. Мисливські трофеї. — Київ: ІЗМН, 1996. — 104 с.
- Загороднюк І., Покинъчереда В., Киселюк О., Довганич Я. Теріофауна Карпатського біосферного заповідника. — Київ: Ін-т зоол. НАНУ, 1997. — 60 с. — («Вісник зоології». Окремий випуск № 5).
- Загороднюк І. Теріологія (Методичні розробки за навчальним курсом). — Київ: МСУ, 1998. — 48 с.
- Полищук І. К. Редкіе види пресмыкаючихся і млекопитаючих заповідника "Асканія-Нова". — Асканія-Нова, 1998. — 15 с.
- Загороднюк І. (ред.). Європейська ніч кажанів '98 в Україні. — Київ, 1998. — 198 с. — (Праці Теріологічної школи, вип. 1).
- Загороднюк І. В. (ред.). Ссавці України під охороною Бернської конвенції. — Київ, 1999. — 222 с. — (Праці Теріологічної школи, вип. 2; Серія «Каталог флори і фауни Бернської конвенції», вип. 2).
- Кінь Пржевальського (*Equus przewalskii* Pol., 1881): проблеми збереження та повернення в природу (Мат-ли VI Міжнар. симпоз.). — Київ, 1999. — 240 с. — (Додаток 11 до журналу «Вестник зоології»).
- Татаринов К. А. Позднекайнозойские позвоночные запада Украины (местонахождения, систематика, палеоэкология). — Луцк, 2000. — 252 с.
- Загороднюк І. (ред.). Великі хижі ссавці України та прилеглих країн. — Київ, 2001. — 72 с. — (*Novitates Theriologicae*, pars 4).
- Дулицкий А. И. Биоразнообразие Крыма. Млекопитающие: история, состояние, охрана, перспективы. — Симферополь: СОНАТ, 2001. — 208 с.